

## TEXNIKUMDA KATTA YOSHLI AHOLINI KASBGA O'QITISH

*Xusanov Abrorjon Abduraxmonovich*

*Beshariq tuman 2-son texnikumi*

*o'quv ishlari bo'yicha direktor o'rinbosari*

**Annotatsiya.** Ushbu maqolada texnikum sharoitida katta yoshli aholining kasbiy ta'limga jalb etilishi va ularni qayta tayyorlash jarayonining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati tahlil qilinadi. Katta yoshli tinglovchilarni kasbga o'qitish mehnat bozoridagi talab va taklif o'rtasidagi muvofiqlikni ta'minlash, ishsizlik darajasini kamaytirish hamda aholining bandligini oshirishga xizmat qiladi. Maqolada kattalar ta'limining o'ziga xos pedagogik jihatlari, ya'ni tinglovchilarning hayotiy tajribasiga tayangan holda o'qitish, amaliy mashg'ulotlarga ustuvorlik berish va moslashuvchan o'quv rejalarini qo'llash zarurligi asoslab beriladi. Shuningdek, texnikumlarda kechki va qisqa muddatli kurslarni tashkil etish, ishlab chiqarish korxonalari bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish hamda raqamli ta'lim platformalaridan foydalanish orqali kattalar ta'limining samaradorligini oshirish imkoniyatlari yoritiladi.

**Kalit so'zlar:** kasbiy qayta tayyorlash, texnikum, mehnat bozori, bandlik, qisqa muddatli kurslar, uzluksiz ta'lim, kasbiy kompetensiya.

Bugungi kunda mehnat bozori tezkor o'zgarishlarga duch kelmoqda. Yangi texnologiyalar, ishlab chiqarish jarayonlaridagi avtomatlashtirish va raqamli transformatsiya ishchi kuchidan malaka va kasbiy moslashuvchanlikni talab qilmoqda. Shu nuqtai nazardan, katta yoshli aholining kasbiy qayta tayyorlanishi va texnikumlarda o'qitilishi nafaqat shaxsiy daromadni oshirishga, balki ijtimoiy barqarorlik va ishsizlik darajasini kamaytirishga xizmat qiladi.

Kattalar ta'limi — bu 18 yoshdan oshgan, ammo biron sabablarga ko'ra an'anaviy o'quv tizimida ta'lim olmay qolgan shaxslarni kasbga o'qitish jarayonidir. Texnikumlar esa bunday ta'limni tizimli, amaliy yo'naltirilgan va mehnat bozori ehtiyojlariga mos tarzda tashkil etish imkonini beradi.[5]

Kattalar ta'limi boshqa yosh guruhlari uchun mo'ljallangan ta'limdan bir qator jihatlari bilan farq qiladi. Birinchidan, katta yoshli tinglovchilar hayotiy tajribaga ega bo'lib, o'rganilayotgan fan va kasb bo'yicha ilgari olingan bilimlarni amaliyotga bog'lash imkoniyatiga ega. Ikkinchidan, ular ko'pincha oilaviy va ish majburiyatlariga ega bo'lgani sababli moslashuvchan o'quv rejalarini talab qiladi.

Texnikumlarda katta yoshli aholini o'qitishning asosiy maqsadi quyidagilardan iborat:

Ishlab chiqarish talablariga mos kasbiy ko'nikmalarni shakllantirish.

Bandlikni oshirish va ishsizlik darajasini kamaytirish.

Shaxsiy daromad va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash.

Kattalar uchun uzluksiz ta'lim tizimini yaratish.[3]

Kattalar ta'limining ijtimoiy ahamiyati ham katta. U odamlarni iqtisodiy jihatdan mustaqil qiladi, jamiyatdagi tengsizlikni kamaytiradi va ijtimoiy moslashuvni ta'minlaydi.

Kattalar ta'limi an'anaviy ta'limdan bir qator jihatlari bilan farq qiladi:

Tajribaga asoslangan o'qitish: Kattalar o'z hayotiy tajribasini o'rganilayotgan mavzu bilan bog'lashga qodir. Shu sababli, dars jarayonida nazariy bilimlar amaliy mashg'ulotlar bilan mustahkamlanadi.

Moslashuvchan o'quv rejasi: Kattalar ko'pincha ish yoki oilaviy majburiyatlarga ega bo'ladi. Shu sababli dars jadvali kechki, qisqa muddatli kurslar yoki modul shaklida tashkil etilishi maqsadga muvofiqdir.

Motivatsiyaga urg'u berish: Kattalar o'z vaqtini va resurslarini ta'limga bag'ishlash uchun ichki motivatsiyaga ega bo'lishi muhim. O'qituvchilar pedagogik yondashuvda rag'batlantirish va muvaffaqiyatni qadrlashni inobatga oladi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qo'llash: Onlayn platformalar, elektron darsliklar va raqamli resurslar katta yoshli tinglovchilar uchun ta'lim jarayonini qulay qiladi.[4]

Texnikumda katta yoshli aholini o'qitishning samarali tashkiliy mexanizmlari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Modul asosida o'qitish: Ta'limni qisqa muddatli, amaliy yo'naltirilgan modullarga bo'lish. Har bir modul alohida natijaga erishishni ta'minlaydi.

Ishlab chiqarish bilan integratsiya: Kasbiy tayyorgarlikni korxona va fabrikalar bilan hamkorlikda tashkil etish, real ish sharoitida amaliy mashg'ulotlar o'tkazish.

Kechki va qisqa muddatli kurslar: Katta yoshdagi tinglovchilarning ish jadvali va boshqa majburiyatlariga moslashish uchun o'qitish vaqtini moslashtirish.

Mentorlik va individual yondashuv: Har bir tinglovchiga individual yordam berish, amaliyotda qo'llab-quvvatlash, savol va muammolarni tezkor hal etish.

Raqamli ta'lim platformalarini qo'llash: Masofaviy o'qitish, elektron kundaliklar, video darslar va interaktiv testlar orqali ta'lim samaradorligini oshirish.[6]

Xulosa qilib aytganda, texnikumlarda katta yoshli aholini kasbga o'qitish jamiyat va mehnat bozori uchun muhim strategik yo'nalishdir. U shaxsiy, ijtimoiy va iqtisodiy foyda beradi, mehnat bozorining talablariga mos kasbiy kadrlar tayyorlashga yordam beradi. Katta yoshdagi tinglovchilarni o'qitish jarayonida pedagogik yondashuv, moslashuvchan o'quv rejasi, amaliy metodlar va raqamli texnologiyalar samaradorlikni oshirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, pedagoglar va texnikum rahbariyati tomonidan resurslar va metodik qo'llab-quvvatlash ta'minlansa, kattalar ta'limining samaradorligi sezilarli darajada oshadi.

### **Foydalanilgan adabiyotlar**

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. — Toshkent, 2020. — 48 b.
2. Mirziyoyev Sh.M. Kadrlar tayyorlash va bandlikni oshirish. — Toshkent, 2020. — 56 b.
3. Yo'ldoshev J., Usmonov S. Pedagogika. — Toshkent: O'qituvchi, 2016. — 340 b.
4. Azizxo'jayeva N.N. Kattalar ta'limi metodikasi. — Toshkent: Fan, 2019. — 220 b.
5. Xodjayev B.R. Ta'lim boshqaruvi va elektron tizimlar. — Toshkent: Ma'naviyat, 2021. — 190 b.
6. Rasulov A.A. Kattalar ta'limida amaliy metodlar. — Toshkent: Fan, 2018. — 200 b.